

[Afghanistan Digital Library](#)

adl1167

<http://hdl.handle.net/2333.1/6q573nrw>

This is a PDF version of an item in New York University's Afghanistan Digital Library (<http://afghanistandl.nyu.edu/>). For more information about this item, copy and paste the "handle" URL above into a web browser.

When referring to or citing this item please use the "handle" URL and not this document or the URL from which you downloaded it.

All works presented on New York University's Afghanistan Digital Library website are, unless otherwise indicated, in the public domain. The images available on this website may be freely reproduced, distributed and transmitted by anyone for any purpose, commercial or non-commercial.

NYU Libraries, Digital Library Technical Services, dlts@nyu.edu

انجمن اولی کابل

رهنمای فولکلور

(مردم شناسی)

از شعبه ادبیات و حفظ آثار تدوین

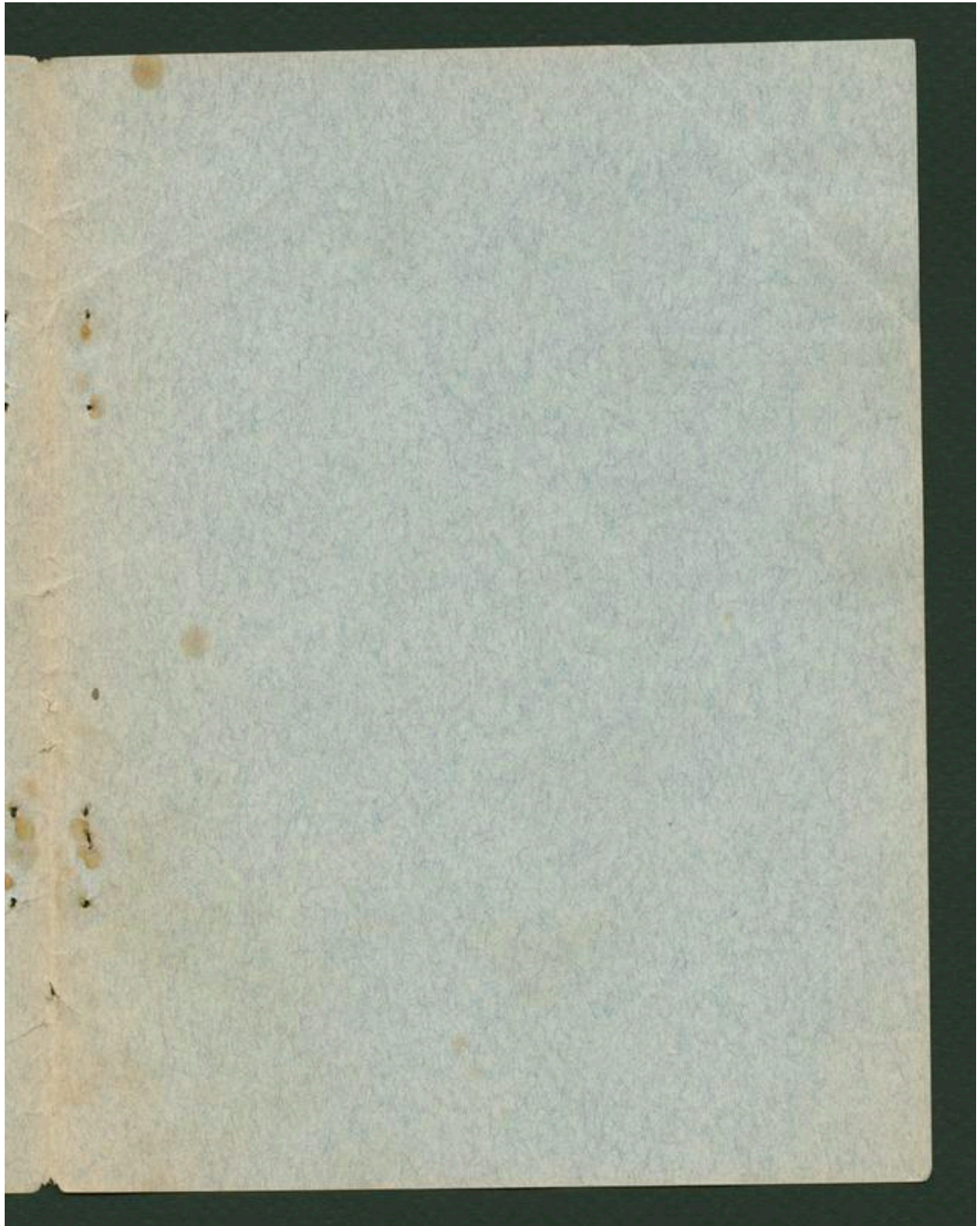
و

از شعبه نشریات

نشر شد

مطبعه عمومی

کابل

مقدمه

از اواخر نیمه اول قرن ۱۹ باین طرف در زمینه علوم اجتماعی ادبی دنیا یک نهضت آمیخته با عشق و حرارت وطنی دیده می شود که به هیچ وجه شبیه با نهضت های علمی و ادبی گذشته نبوده است . این نهضت همانا موضوع جمع کردن فواید (فرهنگ عامه) است چون فرهنگ عامه تمام تفرعات زنده گانی مادی و معنوی تمام اقوام یک ملت را در بر دارد ازین جهت درین عصریکه داستان های ملیت (ناسیو نالیزم) جزء لوازم اساسی زنده گانی ملل امروزه بوده سر نوشت آن ها در همین نکته پنهان می باشد دارای اهمیتی است که به علوم دیگر این اهمیت را قائل نمی گردند ، زیرا هر ملت امروز میخواهد خصائص روحی ملی خود را بلندتر از همه نشان بدهد باین سبب مجبورند بذریعه اولاد فهیم و مطلع خود از تمام دهات و قصبات و قریه جات مملکت خویش تمام اوصاف مادی و معنوی و تجارب و اطلاعات عامیانه را که در حافظه های افراد و محیط رواج داشته ماورای علوم متداوله امروزه باشد از طایفه ، طایفه ،

(۲)

قوم ، قوم ملت خود را بذرائعیکه در متن پروگرام مطالعه میفرمائید جمع کرده از يك طرف مزایات خصوصیه ملی خود را بدنيا اعلان کنند از طرف دیگر مواد مجتمعه آن را در ادبیات ، علم اجتماع ، علم النفس صنائع ، حرف و صدها علوم دیگر بکار ببرند .
ازین جهت در تشکیل جدید (پشتوتولنه) که تحت ریاست ع ، ج وزیر دانشمند معارف سردار محمد نعیم خان به عمل آمد ، برای تدوین این موضوعات شعبه تخصیص داده ، این خدمت گار را با چندی از اعضای دیگر به جمع کردن آن ها مامور فرمودند پس ماهم پس از يك سلسله مطالعات مواد ذیل را تدوین و جمع کردن آن ها را به دوش همت ابناى وطن میگذاریم تا از روی علاقه و ارتباط قلبی که به مفاخر ملی خود دارند با ما درین راه کمک فرموده این مأمول مقدس وطنی را انجام بدهند .

دوستان اران وطنیکه این کتابچه (پروگرام) بآن ها میرسد نماینده فخری این شعبه انجمن ادبی خواهند بود . (سرور گویا)

اصل موضوعات فولکلور

(یعنی فرهنگ عامه)

طبقات زمین :

- ۱ - انواع تشکلات زمین مانند کوه ، دره ها ، دامنه های کوه ، میادین ، انواع زمین ها از قبیل همواری و ارتفاع و امثال ایشان .
- ۲ - انواع اجناس خاک ، معادن ، طبقات زمین و شکل و احوالات این ها مثل خاک های سیاه ، زرد ، سفید ، انواع سنگ ها .

۳ - عقیده مردم راجع به اینکه چرا بعضی از حصص زمین در برخی از اوقات میافتد و چرا آتش فشان پیدامیشود و چرا بعضاً دریا از مجرای خود انحراف نموده جزیره پیدا میکند .

۴ - عقیده مردم عامه در انواع اشکال آبها ، اجتماع آبها در يك موقع وتشکیل یافتن يك دریای عظیم ، بحرهای ایستاده .

۵ - عقیده مردم درباره دشت های خشک ، ریگزارها .

۶ - چشمه های آب ، چینه زارها .

۷ - در علت جریان آبها و اینکه کدام کدام آب های زیاد از کدام کدام جا آمده به کجا میرود ؟

۸ - انواع راهها از قبیل راه های آدم رو ، راه های کوچک که آن ها را مورچه ر و میگویند .

۹ - علت پیدایش اسمای که به کوه ها ، نهرها ، تپه و امثال آن داده شده است .

اسمای راجع به آسمان ، هوا ، اقلیم ، فصول :

۱ - موجودات سماویه از قبیل : آفتاب ، مهتاب ، ستارگان از هر رقم مثل ترازوی میزان ، کاروان کش ، پروین ، کهکشان و امثال آن ها ، هفت خواهران .

۲ - احوالات مربوط باین ها و حوادثیکه از موجودات فوق رو نما میشود مثلاً : گرفته شدن آفتاب و مهتاب ، افتادن ستاره و پیدا شدن ستاره دم دار و چغه دار ، سنگی که از آسمان سقوط مینماید .

۳ - تاثيرات مولود از نور آفتاب و قمر مثل حرارت و رنگت .

(۴)

- ۴ - قلت یا کثرت تضییق هوا واحوالات وحوادثیکه ازین رو در جو رو میدهد
مثل غبار ، باران ، باد های شدید (عواصف) ، رعد ، برق ، فوس
فرح و اشکال آن ها .
- ۵ - بانها و استقامت بانها .
- ۶ - رطوبت و یوستها .
- ۷ - انواع ابر های سیاه ، ابر های سفید ، ابریکه مخصوص برای باران
شناخته شده و ابر های که شکل ینبه را دارد .
- ۸ - انواع باران ها مثل : باران ، برف اسمائیکه در هر نوع باران گذاشته
میشود مثل اماتة ، برنجک ، باران شور را که چشم گاو و باران حمل را
هفته بارش میکوبند .
- ۹ - حدود از بهه یا جهات شش گانه مثل : - شرق ، غرب ، یائین ، بلا
شمال ، جنوب .
- ۱۰ - تقسیمات زمان مثل : صبح ، نیم چاشت ، ظهر ، عصر ، شام ، خفتن
سجری ، روز ، شب ، هفته ، ماه ، سال ، قرن .

نباتات و حیوانات :

- ۱ - هر گونه نباتات از قبیل آنهایکه قابل تناول است یانه و آنا نیکه
سال ها ادامه موجودیت میکنند و آنهایکه هر ساله کاشته می شود و
هر گونه فروعات این ها مثل برکها ، کله ها ، دانه ها و امثال ایشان و
انواع اشکال این نباتات و حوادثیکه در زندگانی این نباتات رونما میشود
و این حوادث را میتوان چنین مرتب نمود :

- ۱ - گیاهای هرزه و خودرو .
- ۲ - نباتاتیکه محتاج تربیه اند .
- ۳ - درخت و گل هائیکه در باغچه ها و گلدانها تربیه کرده میشود .
- ۴ - انواع حبوبات مخصوصاً انواع گندم هائیکه در هر حصه مملکت میروید ، مثل گندم موری ، سرخ دانه و امثال آن ها .
- ۵ - انواع درختهائیکه بکار عمرانات میخورند مثل چنار ، پید ، ارچه و
- ۶ - نباتاتیکه بکار نسج میروند مثل ینبه ، سند و
- ۷ - نباتاتیکه دارای صفت تبرک اند مثل بلوت ، مورم ، پنجه مریم و غیره .
- ۸ - نباتاتیکه ازانها ظروف و غیره میسازند مثل سبزه ، کلاه های شاپو ، سر غوری ها و
- ۹ - نباتاتیکه بکار علاج (در نزد عامه) مورد استعمال دارد مثل خاکشیر ریوند ، کاسنی و غیره .
- ۱۰ - تجارب مردم بر اینکه در تحت کدام عوامل چه نوع نباتات تربیه میشود .
- ۱۱ - انواع حیوانات اهلی و وحشی که در آب یا خشکه زیست دارند :
- ۱ - حیوانات پستان دار .
- ۲ - طیور .
- ۳ - ماهی ها .
- ۴ - حیوانات دیگر شناور .
- ۵ - کرم ها .
- ۶ - انواع اعضای این حیوانات و حوادثیکه در زنده گانی اینها واقع میشود .

(٦)

- مثل اینکه ما کبان بعد از چند تخم کړک میشود ، او صاف اینها ، فواید
شان ، مضرات آن ها .
- ٣- هرگونه امراضیکه در نباتات و حیوانات رونما میشود و راه های رفع کردن
این امراض .
- ٤- رنکس های حیوانات .
- ٥- شکل و نوع چوپه های حیوانات .
- ٦- آوازهای هر نوع حیوانات .
- ٧- آواز و صدائیکه برای راندن و خواندن حیوانات بر آورده می شود
مثل : چووکش و امثال آن .

انسان :

- ١- اعضای داخلی و سطحی و جود انسان مثل : سر ، تنه ، دست ، چکر ،
شش ، کرده و امثال آن ها .
- ٢- وظائفیکه از هر عضو گرفته می شود .
- ٣- انواع امراض انسان ها .
- ٤- انواع اوضاع انسانی مثل صحت کامل و معیوب بودن بعضی از اعضا .
- ٥- احوالات و حوادثیکه با اوضاع فکری و روحی انسان در مراحل زنده گانی
را ببطه دارد مثل : حس ، ذکا ، حافظه و امثال آن ها .

وسائط زنده گانی مادی :

این قسمت طرز زنده گانی مردم و اشیا و واسطه هائی را که ایشان ذریعه
آن زنده گانی خود را ادامه می دهند حاوی است و در دنیای مدنی این گونه

وسائط مادی زنده گانی انسان‌ها را درموزه های (انثوگرافی - انسان شناسی) جمع میکنند و کسانی که مشغول به جمع کردن این موضوعات می باشند باید به کوچکترین تفرعات موضوع اهمیت بدهد و در اطراف هر نوع آلات و لوازم زنده گانی تحقیقات عمیقی نماید و طبعاً در معرفی کردن اشیا با بعضی اصطلاحات غیر مانوسی بر خورده می شود که در نزد عامه چندان معروفیت ندارد ازین جهت باید در اخیر مجموعه که حاوی این آلات و اشیا میباشد فرهنگی وضع کرد تا آن ذریعه در فهم و اصطلاحات مذکور سهولتی به خواننده پیش شود .

موضوعات این مسئله این ها است :

- ۱- انواع شکار ، مثل شکار پیاده ، شکار بذریعه اسب اصول شکار هر نوع حیوان مثل شکار کبک ، شکار آهو و امثالهم .
- ۲- آلاتیکه در شکار استعمال کرده می شود .
- ۳- سگ هائیکه در شکار بکار برده می شود .
- ۴- مرغ هائیکه در شکار برده می شود .
- ۵- اصول تربیه سگ های شکاری و کلماتیکه بذریعه آن سگ ها عادت دارند و آن را اطاعت میکنند .
- ۶- اصطلاحاتیکه در شکار استعمال کرده می شود .

ماهی گیری :

- ۱- انواع ماهیان مثل ماهیان بحر ، دریائی و امثالهم .
- ۲- ماهی گیری و انواع آن .
- ۳- مواسم شکار ماهی .

(۸)

- ۴ - شکار ماهی ، آلا تیکه در شکار آن استعمال می شود مثل جال ، جنگک
بم ، سبد و امثالهم .
۵ - صنایع ماهی از قبیل تخم گرفتن آن ، طعام پختن ازان و اقسام صنعتیکه
ازان حاصل می شود .

تربیه حیوانات ، اصول خانه بدوشی ، امور نقلیه
تربیه حیوانات :

- ۱ - انواع طریقه های تربیه حیوانات مثل : تربیه اسب از قبیل ، اجناس
اسب و اسمای اسپان از روی سنب آن ها .
۲ - تربیه گاو : طرزنگه داری گاوان و اعمالیکه بذریعه آن ها میتوان
گاوها را تحت اداره آورد و چاره های دفع نازا بودن گاو ان و شیر
گرفتن ازان ها و تمام مسائل راجع به گاو داری .
۳ - تربیه گوسفند ، بز ، سرینوس ، اصول پرورش این ها و اسمائیکه آن
ها در هر دوره زنده گانی دارا میباشد و امثال ایشان .
۴ - امراض حیوانات اهلی و چاره های چاق نگه داشتن آنها مثلا امراضیکه
امکان دارد باسپ سرایت کنند .
۵ - طریقه خسی کردن حیوانات و انواع این عملیه در هر گونه حیوان .
۶ - اسمائیکه در شکل رفتار اسب ها و حیوانات دیگر اطلاق می شود مثل
بورغه ، دک ، ترات ، یویه و امثال آن ها .
۷ - اسمائیکه به چوپه های هر گونه حیوانات داده می شود مثل اینیکه به
چوپه گوسفند ، بره و به بز ، بزغاله و غیره خطاب میگردد .

(۹)

- ۸- هرگونه صداها تیکه برای خواستن و یا راندن حیوانات بکار برده میشود .
۹- محصولاتی که از گوشت ، شیر ، پشم و غیره هرگونه حیوان گرفته میشود
و طریقه های احضار کردن آن ها .
۱۰- هرگونه عاداتیکه در بین چوپان ها مرعی است .

خانه بدوشی :

تمام عادات و اشیا تیکه مورد احتیاج و قابل رعایت در بین خانه بدوش ها
میباشد . مثل صیغه زدن و زمستانی کردن و نژدی استوار نمودن و
امثال آن ها .

معاملات نقایه :

وسائط نقلیه انسان و اشیا از راه آب و یا خشکه و پرزه یا پارچه های این
وسائط و احوالات و حوادث مربوط باین مسئله و وحوش ، و آلاتیکه درین
راه استعمال کرده می شود مثل : - خر ، گاو ، قاطر ، اسب ، کراچی ، موتر
جاله ، کشتی و امثالهم .

مسائل متعلق به دهقانی از قبیل : کشت کاری ، باغبانی - گل کاری و امثالهم

زراعت :

- ۱- حیواناتیکه زراعت کرده می شود ، زراعت های آبی یا للمی ، زراعت های
بهاری یا زمستانی یا تبر ماهی ، جاها تیکه قابل الزرع است ، صورت
مستعد کردن خاک برای زراعت ، اصول یارو دادن زمین ، قلبه کردن و
امثال آن ها .

(۱۰)

- ۲ - اوقات معین زراعت ، آلا تیکه در زراعت بکار برده می شود مانند :
یوغ ، اسپار و غیره .
- ۳ - اسمای هر گونه عملیه ها در زراعت مثل ، قلبه کردن ، بیل زدن درو
کردن ، خرمن کوبی و صدها عملیه دیگر .
- ۴ - اصول پرستاری تخم در زیر خاک ، طرز تربیه کردن نبات آن ، مسائلی
خیشاهه ، طرز معالجه نمودن بعضی بته های مرض رسیده ، و - و م را جمع
به آن مثل قوده و ستیری جمع کردن .
- ۵ - اوقات فرارسیدن حاصل هر گونه حرورعات و آلا تیکه درین راه استعمال
کرده میشود .
- ۶ - معاملات را جمع به خرمن ، طرز گذاشتن خرمن ، کوبیدن آن
و آلا تیکه در تمام معاملات خرمن از ان استعانت کرده میشود مانند
چیره ، جفل و شاخی باد کردن و امثالهم .
- ۷ - آلا تیکه در زراعت و تربیه و معاملات دیگر زراعت های نی شکر ، پنبه ،
کچالو ، تباقو و امثال این ها بکار برده میشود .
- ۸ - افشاندن تخم از قبیل : تخم ها تیکه در هر کدامی از چهار فصل افشانده
میشود و آلا تیکه در هر کدامی از ان استعمال میگردد و معاونت هی مسلکی
درین راه مثل : (پورغو - قرض گرفتن قلبه) و اصول استخدام درین
موارد مانند به دهقانی دادن زمین و اجاره کردن افراد در کار زراعت .
- ۹ - چیزهای مربوط به درو کردن زراعت های بسر رسیده از قبیل داس
و امثال آن .

سبزی کاری :

۱ - نوعیت های هر گونه نباتات و صورت الیمی بودن و نابودن و یادارائی
هر دو صفت مذکور و اوقات زراعت آن ها .

۲ - طرز تربیه ، خیشاوه ، علاج امراض این ها و آلا تیکه در تمام این معاملات
بکار برده میشود .

۳ - جاهائیکه مساعد برای تربیه این نباتات است و مواقع بسر رسیدن این ها .

۴ - صورت حاضر و آماده نمودن خاک برای این نوع زراعت و یارو دادن آن
و نرم کردن آن ، و آلا تیکه درین راه بکار برده میشود مثل داس مخصوص
خیشاوه و بیل مخصوص این کار و امثالهم .

۵ - صورت حفظ بعضی از محصولات این پیشه (کانسروه گری) .

امور باغچه داری . (یعنی باغچه که هم درخت تربیه میشود

و هم گل کاری کرده میشود)

۱ - انواع علیحدّه درخت مثمر مثل : - زردالو ، شکر پاره ، انگور و امثال آن

۲ - مناسبات این درخت ها با نوعیت خاک آن که یعنی در چطور خاک چه نوع
درخت سازگار است .

۳ - صورت آماده کردن این خاک برای نهال شانی .

۴ - طریقه ها ، اوقات ، آلا تیکه در نشانیدن ، نوده بری ، پیوند کردن
این درخت ها بکار میرود .

۵ - امراض درخت ها و طریقه علاج آن .

۶ - درخت های ارچه و عمرس و امثال آن ها که بکار تعمیر میخورند .

۷ - انواع طریقه های گل کاری .

باغبانی :

- ۱- خاکها: بیکه برای باغ مساعد میباشد . صورت آماده کردن این خاک طرز غرس کردن نهالی ها .
 - ۲- انواع انگور و انگورهائیکه در مواسم مختلف بسر می رسند مانند انگور کشمش ، حسینی و غیره .
 - ۳- طرز پرستاری باغ ، انواع امراض باغ و طرز علاج نمودن و سالم گرداندن اشجار .
 - ۴- اصول و آلات مربوط به باغبانی و صنایع مربوط به باغبانی مثل نگه کردن میوه و شربت گرفتن از میوه و عرق گرفتن از کلاب و غیره نباتات مفیده صنایع دیگر زراعی مثل قند گیری ، سرکه گیری و امثال آن .
وسائط مخصوص برای طبخ طعام و طعامها و نوشیدنی ها :
 - ۱- تنور و اقسام تنور مثل تنور نان پختن عادی ، داشها ، تاوه می ، تنورهای نانوائی و اجاغ ها و اقسام آنها .
 - ۲- محر و قات از هر قبیل مثل بته ، چوب ، ذغال و امثال آن ها و صورت احصال این ها .
 - ۳- هر گونه خوردنی ها و نوشیدنی ها و صورت تهیه کردن آن ها مثل نان خشک ، شوربا ، پلاو ، آش و بالاخره تمام ما کولات و هر گونه مشروبات مثل آب ، شربت ، چای و امثال آن .
- مسکن و لوازم آن :
- ۱- هر گونه منازل و مساکن از کلبه های محقر کوچک گرفته تا قلعه ها و کوتی

(۱۳)

۱ - ی بسیار عالی و تقسیمات آن ها مثل صحن سرای ، بام ، سراچه ،
کفشکن و امثال آن ها ،

۲ - مواد تعمیریه و اصول تعمیر این ها .

۳ - آلاتیکه درین راه بکاربرده میشود (این سه ماده باید کاملاً جامع الاطراف
باشد و حتی در صورت ممکنه فوتو و کروکی آن ها رسم کرده شود) .

ملبوسات و اسباب زینت :

۱ - انواع ملبوسات با تمام تفرعات آن ها و صورت ساختن و تهیه نمودن آن ها
(این زمینه را فولکلوریست های جوان افغان با قیافه های اجداد ما که
از صفحات تاریخ فهمیده می شود در نظر گرفته بصورت مقایسه وی تدوین
نمایند و در اثنا تیکه قیافه ها تعریف کرده می شود لازم است اشخاص
هر پدیده و مسلک که طبعاً دارای لباس مختلف میباشند تصنیف گردد)
و هم البسه های روز های عید و لباس های شاهی و عروسی اشخاص
و لباس های مخصوص به هر سن مانند البسه های طفولیت و جوانی و پیری
و لباس های مخصوص زنان و مردان و پوشا که های زمستانی و بهاری
و پایوش ها مثل بوت ، بیزار ، چپلی ، سکلی و اقسام دست کفش ها مانند
دست کفش های نخی و پشمی و پوستینی که آن را دست بیله نام میکنند ازند
و فرق هائیکه در بین لباس های دهاتی ها و شهری ها وجود داشته میباشد
و لوازمیکه از ترکیب آن البسه ها تکبیل می شود مانند پیرهن ، تنبان
یطلون ، زیر پیرهنی ، و ازکت ، کرتی ، چین ، برزو و امثالهم .
۲ - اشیای زینت که مورد استعمال زن ها و مرد ها میباشد (از هر کدام
علیحده علیحده .)

(۱۴)

۳ - کارها تیکه زن ها انجام میدهند و صنائیکه مخصوص از زنها میباشد
مثل : دوختن عمر فچین و غیره .

۴ - لباس سر مثل : دستار ، عمر فچین ، کلاه و نوعیت کلاه و رنگ دستار .
چیزها تیکه در نزد اشخاص میباشد :

درین صنف اشیائی از قبیل : چاقو ، پاکتی ، پیش قبض ، چوب دست
(عصا) قطعی سگرت قطعی نضوار (بلاغند) و امثال این ها داخل است .
آلات موسیقی :

هر گونه آلات موسیقی که رواج داشته باشد مثل : طنبور ، رباب ،
دهل ، سرنی دلر با و اقسام سازها و اسمای سیم ها و مقامات ساز
و نام های مختلف سازها که در هر مقام تغییر آرمونی (آهنگ) میدهد
و پارچه های مختلف هر آله با اسمای آن ها .

بازیچه ها و بازیهای اطفال :

درین زمینه اولاً باید به بازیهای اشاره کرده شود که مخصوص به دخترهای
خورد است مثل گدی بازی ، دیکچه یزانی و خال زدن ها و امثال آن
و سپس بیازی بچه های کوچک مثل ساختن اسپ و گادی و امثال آن ها
و بار به بازی هائیکه در بین هر دو طائفه مروج میباشد مثل خانه ساختن
کردهای کوچک کوچکی جور کردن و آن را آبیاری نمودن و بعد ازان
به بازی های بچه های کلانتر اشاره گردد و این بازی ها عبارت از توب
بزی ، پشتک پران و امثال آن ها است که بچه ها در مواسم اول بهار
دسته دسته جمع شده به آن ها مشغول میگرددند .

صنائع و مسالك :

از جهت اینکه در صنائع ملیه ما يك عده آن بكلی در آغوش تاریخ محو شده و اکنون نامی از آن ها جز در صحائف تاریخ دیده نمیشود و يك تمداد آن در شرف محو شدن است اساسی ترین خطوط زندگانی نیاکان پاك روان ما وجود دارد لازم می افندد در اطراف هر کدام آن ها تحقیقات علیحده علیحده اجرا گردیده لغات و اصطلاحاتی را که در هر کدامی از این صنائع بکار برده میشد یا میشود ، دوباره احیا کرد تا همان اسما و اصطلاحات در صنایع عصری اطلاق کرده شود ، این موضوع بسیار دارای اهمیت است زیرا اگر کماحقه مسلك ها و پیشه هائی که قبلاً رواج داشت و با اکنون دارد جمع کرده شود طرز زندگانی جامعه کاملاً آفتابی میگردد .

این پیشه و مسالك یا صنائع عبارت از این ها است : دهقانی ، نجاری ، معماری ، حجاری ، حکاکی ، مسگری ، زرگری ، دباغی ، پوستین دوزی چکن دوزی ، خیاطی ، رنگمالی و صدها و هزار صنائع دیگر که بردن نام تمام آنها نه مقدور است و نه این صحف گنجایش آن را دارد دو ستد اران وطن و علاقه مندان آثار پدران که به جمع کردن این مواد بمانت هم کاری خود را تحمیل مینمایند لازم است در اطراف تمام پیشه ها و صنائع قدیمه و حاضره دیار خود با هر گو نه رسوم آن و اصطلاحات مذکور تحقیقات دقیقی بنمایند .

مواد متفرقه :

غیر از موادبکه در فوق ذکر شد بعضی مواد دیگری هم وجود دارد که لازم میآیند آن ها هم طرف توجه فولکلوریکست (مردم شناس) های وطن

(۱۶)

قرار گیرد و این مواد را چنین میتوان تلخیص نمود :

- ۱ - هرگونه اسما و صفات ؛ از هر چیز .
- ۲ - اسما و اوصاف الوان .
- ۳ - اوصاف عمومی مثل ؛ بار یک بودن ، طولیل بودن ، رفیع بودن و امثال آن ها .
- ۴ - اسما ، صفات ، افعالیکه از عقب صوت و آهنگ حادث می شود -
مثل : رفتی ؟ که بدون وضع نمودن علامه استفهام که آیا باشد آهنگ استفهام را دارد .
- ۵ - انواع ضمائر .
- ۶ - ظرف های بسیطه و مرکبه .
- ۷ - هرگونه ادات لسانی که بصورت کلمه میباشد .

فرهنگ عامه :

عقائد و عادات مردم :

طفل و ولادت آن :

- ۱ - روز های شش و رسوم آن و هدیه ها نیکه درین روز بخانه ابوین مولود میارند .
- ۲ - طریقه آموختاندن مکیدن شیر به طفل و اصول دایه گرفتن .
- ۳ - چه دلیل است که والده را تا چند روز تنها نمی گذارند ؟
- ۴ - طرزنگه کردن طفل آیا در قنطاق و بالای گهواره میباشد یا در گازه های معلق دوطنابه و امثال مذکور ؟

(۱۷)

- ۵ - چرا بعضی از اطفال متأخر تر بحرف زدن می آیند ؟
- ۶ - چرا معبوب متولد میگردند ؟
- ۷ - چرا موی بعضی از اطفال سرخ می باشد ؟
- ۸ - مراسم چله گریزی چطور است ؟
- ۹ - مراسم گذاری اطفال چه عقائد و رسوم دارند ؟ چرا بعضاً اسم گذاشته متعاقباً نام را مبدل میکنند ؟
- ۱۰ - از تمام حرکات و اطوار اطفال چطور معنی برمیآرند .

ازواج :

- ۱ - طریقه ها و رسوم خواست گاری ، شرايط نامزادی ، حقوق طرفین درین مرحله ، اندازه بول برای تهیه جهیز ، نوعیت جهیز ، درجه تقسیم آن به همسایه واقارب ، چطور عروس را تزئین میکنند ؟ اسباب تزئین چیست ؟ دراعیاد و روز های متبرکه دیگر داماد به دختر و دختر به داماد چه حقوق مادی و معنوی دارند ؟
- ۲ - مراسم نکاح و رواج هائیکه در نکاح درین عامه وجود دارد و مراسمیکه در حین بیرون کردن عروس از خانه پدر معمول میگردد و مراسم دخول عروس بخانه داماد و مراسمیکه در اولین معارفه بین طرفین اجرا میشود و سرو جاتیکه در روز حمام هر دو نفر رونما می شود و طعامیکه تا چند روز از خانه پدر عروس بخانه داماد فرستاده می شود و مراسم بار یافتن داماد به خسر و خشویش بعد از اولین شب موصلت و مراسم شاه کانی و امثالهم .

۳ - عقیق ماندن یکی از طرفین و عقائد مردم راجع به این مسئله .

حیات عائلی :

۱ - درجات قرابت افراد ، اسمای راجع به قرابت و بعدیت بین الافراد مثل
کا کا ، پنگه ، خاله ، برادر ، پدر ، عمو زاده ، خاله زاده ، بچه
خسر بره ، بالاخره از برادر گرفته تا هر قدر دوریکه امکان رابطه
موجود باشد .

۲ - اسمائیکه زن ها به شوهران و شوهران به خانان خود و هر دوی ایشان
به اولاد خود میدهند غیر از اسمای اصلیه آن ها .

۳ - درجه اهمیت پدر ، مادر ، پسر ، دختر ، خدمت گار ، دایه در داخل خانه .

۴ - عادات همسایه کی و اینکه کدام اوضاع سبب گذاره نیک و کدامی باعث
خرابی می شود .

۵ - اهمیت مسافر پروری و عقائدی که درین باره مردم دارند مثل کنه میزبان
و امثال آن و مراسم ضیافت می کنه ها .

۶ - ساعت تیری هائیکه در بین افراد فامیل برای گذشتاندن وقت رو میدهد
مثل بعضی افسانه ها و چستان ها .

عادات و عقائد مربوط به طعام .

۱ - اوقات طعام ، اصول خوان گستری ، مراسم افطار .

۲ - طعام هایکه از گوشت یا سبزی درست کرده میشود و فرقیکه مردم در
بین این دو گونه طعام قائل مبرگ دند و حیواناتیکه گوشت شان خورده
میشود یا نمیشود و دلالتیکه درین باره دارند .

- ۳ - انواع طعام از قبیل اقسام برنج ها و حلویات و مایعات و امثالهم .
- ۴ - وسائط مخصوصیکه بذریعۀ آن طعام می یزند و موادیکه درطعام مزج میکنند تا برذائقه و لون و لذت آن بیفزاید .

عادات و عقائد مربوط به مساکن :

- ۱ - انتخاب جای برای اعمار مسکن و قربانی و نذر کردن در حین تهداب گذاشتن آن و گذاشتن پول یا چیز دیگری در تهداب و انواع شگون هائی که درین وقت حدس میزنند و مراسمیکه در حین نقل کردن از یک خانه بخانه دیگر به عمل میاید مثل قبل از لوازم خانه ، فرستادن آب و قرآن کریم در خانه جدید و امثال آن ها .
- ۲ - عقائد مربوط به تنور ، اجاغ .
- ۳ - مراسم را جمع به نذر و نیاز که از خانه به مسجد و یا راه عام برده بنام خدا میدهند .
- ۴ - طریقه طرد کردن موش و حشرات دیگر از خانه .
- ۵ - اسمائیکه بهریکی از اطاق های عمارات میگذارند مثل صندوق خانه ، کفشکن و امثالهم .

عادات و عقائد مربوط به پوشیدن لباس :

- ۱ : معانی رنگ های مختلف البسه و چیه پوشیدن البسه و معنی آن و سیاه پوشیدن لباس و معنی آن .

عادات و عقائد مربوط به مرگ و دفن انسان :

- ۱ - علائم مرگ و تدابیر مربوط بان .
- ۲ - تدابیریکه در بستر مریض برای تخفیف عذاب نزع و تسهیل تهی کردن

قال انجام میدهند و صورت بسته کردن چشم و چته مرده پس از طبران روح .

۳ - طرز غسل دادن مرده و کفن کردن آن ، صورت پاس دادن بجوار میت تا وقت دفن کردن و صور مخصوصه مراسم جنازه های میت صغیر ، کبیر مرد ، زن ، عروس ، متمول ، فقیر ، عسکر ، ملکی ، معمم و غیره معمم زیرا که مراسم در میت هر کدامی ازین ها تغییر میکنند و مراسم اسقاط و حمل کردن تابوت و شمردن قدم و صدا کردن در سرفیر به عبارته اینکته : « متدین بود خدا به بخشیش » و دور دادن مصحف کریم در وقت اسقاط .

۴ - مراسم تعزیه داری و حلوائی حول مرده و جمعه گی ها و چهل و افشاندن آب و دانه های مورد استفاده حشرات بالای قبر در روز های مود رسول کریم (س) و عاشورا و نوشتن ادعیه بالای لوحه سنگ هزار و امثال این ها .

۵ - نگه داشتن بعضی نشانی ها از میت .

۶ - عقائد راجع به اسقاط جنین در رحم مادر و مرگ اطفال خورد و شهادت و متحیرین .

۷ - عقائد مردم راجع به ارتباط بین روح انسان و ستاره ها مثل اینکته هر وقت ستاره از آسمان سقوط میکند میگویند : خدا میداند ستاره که افتاد ؟

عادات و عقائد مربوط به فال و افسون گری :

۱ - تعبیر کردن رویا ، هرگونه فالگیری از قبیل فال ذریعه (غل ییل) و تسبیح و (کتب دو اوین) .

۲ - افسون گرانیکه ریسمان را مامی سازند یا حقه بازانیکه از حلقوم خود چیزهای

ضخیم و تقبل را بیرون میارند و امثال اینها و آنا نیکه بالای جنی
و امراض دیگر ادعیه میخوانند .

- ۳ - اشیائیکه در حین عملیات حقه بازان و افسون گران مورد احتیاج و آله دست آن ها میباشد مثل : صابون ، موی ، آهن ، چادر ، چیزها نیکه افسون را فاسد میکند و برده را از روی کار حقه باز بر میدارد و عده اشخاصیکه در هر یکی از انواع افسون گری مورد احتیاج میباشد .
 - ۴ - انواع افسون ها و شکل های سکه های آنها و چیزها نیکه درین ماسکه های ایشان میباشد مثل یک نوع مهر و بعضی کاغذ های نوشته .
- عادات و عقائد راجع به روزهای متبرکه و اعیاد :

- ۱ - مراسم مربوط به روز ولادت نبوی صلعم و رسومات روز عاشورا و روزهای متبرکه دیگر .
 - ۲ - مراسم مربوط به احترام رمضان المبارک مثل : افطار ، سحری و تشریفات متعلق به آن و مراسم روزهای عرفه و عقائد راجع به شب قدر و عوامل آن .
 - ۳ - مراسم راجع به قربانی در روزهای عید قربان .
 - ۴ - بازی ها و ساعت تیری ها نیکه در روزهای عید مینمایند و اسمای بازی های مذکور و منازاتیکه در روزهای متبرکه مردم اجتماع میکنند و هدیه ها نیکه اشخاص به دوستان خود درین روزها میدهند .
- عقائد راجع به عناصر طبیعی و مواد :

- ۱ - آتش و اصل آتش یعنی چه میگویند که اصل آتش چیست و از کجا پیدا شده ؟ چرا در بعضی از روزها و اوقات طلب هم سایه را راجع به آتش جواب تقی میدهند ؟
- ۲ - خاصیت یا کی مادی و معنوی آب .
- ۳ - چه میگویند که انتهای دنیا کجا است ؟

- ۴ - چه دلیل دارند که آفتاب و مهتاب را خواهر و برادر میدانند راجع به اهمیت اجرام و سیارات دیگر چگونه عقائد در عامه رسوخ دارد ؟
- ۵ - راجع به رعد ، برق ، صاعقه و پیدایش آنها چه فکر میکنند ؟
- ۶ - سبب پیدایش بادها و اسمای انواع بادها و موثرات آن ها .

عقائد راجع به حیوانات افسانه وی :

- ۱ - انواع جن ها و تاثیرات آن ها در کائنات و انسان .
- ۲ - قصه های دیو و پری و افسانه های کوه قاف .
- ۳ - از دها و صورت پیدایش آن و درجه تاثیر مذکور و آثار این اشیا در صنایع ظریفه و نفیسه مردم .

عادات و عقائد راجع به حقوق ، اقتصاد و مسائل مختلف اجتماعی :

- ۱ - هرگونه حقوق و دعواهای بین الافرادى مثل : - حقوق هم سایه ، حقوق یلوان شریک ، حقوق اهالی ده بهم دیگر و ننوات ها و شرائط آن ها و اقسام جزا های السی مثل اخراج کردن گنه کار از سیالند اری و امثال آن .
- ۲ - هرگونه معاملات اقتصادی و داد و گرفت مثل فرضها و انواع آنها و شرائط مذکوران و اصول مالکیت در املاک و خانه ها و چیزهای دیگر و مسائل مبراث به بچه و دختر و درجه حقوق دختر بعد از شوهر کردن از مال پدر خود .
- ۳ - هرگونه مناسبات اجتماعی مثل نوکری ، با داری ، استادی ، شاگردی و حقوقیکه ازین مناسبات به طرفین تولید می شود .

صنایع و ادبیات عامه

بازیهای ابتدائی به شکل تیاتر :

- ۱ - درین زمینه مرادما همان بازیهای ابتدائی است از قبیل بادشاه و زیری و گردشهای

- شب های رمضان (رمضانی) که قیافه های هر گونه مردم را (تشبیل) میکنند .
- ۲ - بعضی مدح ها و قصائد معروفی را که درین وقت میسرایند .
- ۳ - ایاتیکه اطفال برای جمع کردن حوائج جمعیت های موقتی خود ها به دروازه ها میسرایند .
- آثار داستانی عامه :

- ۱ - داستان هائیکه از مسائل قدیم و جدید بحث میکنند و داستان های جنگ های بزرگ این ملت که در حفظ استقلال خود ها سروده اند مثل داستان های غازی صاحب جان خان و داستان های جنگ استقلال و داستان جنگ نجات وطن و تمام داستان هائیکه مربوط به تاریخ وطن ما میباشد و داستان هائیکه راجع به سفرومها جرت و ناداری و گرسنه گی سروده شده است و روایت های مختلفی در اطراف قهرمان های بزرگ ملی مثل میر و بس خان و احمد شاه بابا و وزیر اکبر خان غازی و امثالهم .
- ۲ - داستان هائیکه از طرف مداح های سائل سروده میشود و درین آن ها از نکات تاریخی هم ذکر گردیده است .
- ۳ - مناجات ها از جهت اینکه در بین آن ها هم بعضی مباحث داستانی وجود دارد .
- چهار بیتی ها :

درین قسمت باید تمام چهار بیتی هائیکه بصورت معاشره و غیر آن در مواقع مختلف ذریعه آلات موسیقی یا غیر آن سروده میشود قید گردد و مخصوصاً توجه کرده شود که چهار بیتی زاده طبع و فریحه شعری با سواد نبوده مولود عشق و جذبات قلبی عشاق عاری از سواد باشد و اگر گوینده آن معلوم باشد یا نباشد اهمیت ندارد .

آثار عمده ادبی :

- ۱ - هر گونه ادعیه که افسون کاران میخوانند .

- ۲ - جلالت حکیمه (ضروب امثال)
- ۳ - چستان ها .
- ۴ - سخنانیکه به قالب ادبی ریخته شده مثل : صدزدن زرگر بك زدن آهنگر .
- ۵ - انواع ادعیه ها که بك تقر در مقابل احسان به دیگری مینماید ؛ مثل ؛ بچه برخوردار و امثال آن یعنی هر گونه دعا .
- ۶ - بددعاها مثل ؛ خدا خیر ندهد ، زوی دی مرشه - دوب سی - تری تم سی و امثال آن ها با جاهائیکه استعمال می شود .
- ۷ - انواع قسم ها (بین ها) .
- ۸ - شطحیات در موقع عصبانیت ؛
- ۹ - انواع دشنام دادن .

افسانه های جعلی برای ساعت تبری اطفال :

- ۱ - افسانه ها بصورت مفصل و آغاز و ختم افسانه ها مثل ؛ (بوده بود) در آغاز گفته میشود و (خدا مراد اورا در انجا و مراد مارا در اینجا بدهد) که در ختم افسانه گفته می شود .
 - ۲ - افسانه های پری و دیو و الفاظ مردف غیر معنون مثل ؛ اکو ، بکو ، و . . .
 - ۳ - افسانه های مربوط به حیوانات دیگر .
- حکایه ها :

- ۱ - حکایه های مربوط به اشخاص و حوادث تاریخی (مناب) .
- ۲ - حکایه های دارای مفاد اخلاقی .

لطائف :

حکایه های ملا نصرالدین و ملا دو پیازه و حکایه های دیگریکه انسان را بخنده در کند و امثال این ها . (انتها)

